

2007.g. janvāris (1)

Fināla taisnē

Projektā „Klusās rokas” sācies noslēguma posms. Paveikts pats nozīmīgākais uzdevums – izstrādāti priekšlikumi dažādu likumdošanas dokumentu papildinājumiem un izmaiņām, kas būtiski saistīti ar dzirdes invalīdu dzīves kvalitātes uzlabošanu – profesionālo izglītību, nodarbinātību, sociālo pakalpojumu sniegšanu utt.

4.janvārī šos produktus LNS prezentēja konferencē – nacionālajā tematiskajā darba grupā, klātesot Labklājības ministrijas un citos Equal projektos iesaistīto organizāciju pārstāvjiem Latvijā.

Priekšlikumu tālākā virzība atkarīga no valdības un likumdevēja. Arī turpmāk LNS sekos šim procesam, kā arī īstenos virkni citu pasākumu par projekta tematiku. Rīgā un reģionos notiks lekcijas, tematiski vakari, semināri pieredzes apmaiņai, labās prakses ieviešanai. Tiks izdoti „KS” speciālnumuri, vairāki bukleti par dzimumu līdztiesības un diskriminācijas novēršanu, sagatavotas TV pārraides. Noslēgumā – jūnijā paredzēta masu akcija „Kluso balonu festivāls”. Sekojiet paziņojumiem presē un LNS mājaslapā.

Starptautisko partneru pieredze: Pašu acīm Starptautiskā konference un studiju vizīte Vācijā

Zigmārs Ungurs

Starptautiskā konference un studiju vizīte Vācijā

Projekta „Klusās rokas” ietvaros darba grupa septiņu cilvēku sastāvā (A. Pavlins, D. Lāce, S. Gerenovska, M. Antonova, E. Vorslovs, Z. Ungurs, I. Kalniņš) 2006. gada 3. decembrī izlidoja uz Vācijas studiju vizītē, kas tika apvienota ar projekta starptautisko partneru konferenci Potsdamā. Šajā konferencē piedalījās visi starptautiskie partneri: no vācu puses 11 cilvēki, no Slovākijas 4, bet no Čehijas tikai viens.

Visi dalībnieki sadalījās četrās darba grupās. Interese par apspriežamajām tēmām bija liela un patiesa, jo pat brīvie darbinieki, kuru grupas sāka darbu vēlāk, piedalījās citu grupu sēdēs, tā ka pat pietrūka vietu viesnīcas konferenču zālēs. Faktiski arī laika pietrūka, jo tēmas bija aktuālas visiem partneriem un ikviens gribēja izpētīt, kā citi savos projektos risina šos jautājumus.

Projektu prezentācijas

Trešajā dienā, Brandenburgas zemes Darba, sociālo lietu, veselības un ģimenes ministrijā notika starptautiskā konference. Pēc ministrijas sekretāra Vinfreda Albera uzrunas kā pirmā sava projekta rezultātus prezentēja Latvija. Mūsu projekta „Klusās rokas” vadītājs Arnolds Pavlins referēja angļu valodā, demonstrējot uzskatāmas, stratēģiskās darbības shēmas un pastāstot par prioritātēm, inovācijām, problēmām, sasniegtajiem rezultātiem un perspektīvām rezultātu turpmākā integrācijā.

Pēc tam savu projektu prezentēja Čehija. Jans Vavrečka, projekta vadītājs, iepazīstināja ar tā būtību: apmācīt četrus nedzirdīgus cilvēkus par datorgrafikiem. Tas arī ticis veikts, vienīgā problēma ir pašu apmācāmo motivācijas trūkums.

Slovākijas projektu prezentēja tā vadītāja Edita Bertova. Tā būtība: izveidot centru, kurš sniegtu sociālos, informatīvos un rehabilitācijas pakalpojumus nedzirdīgiem cilvēkiem. Sīkāka informācija bija par nedzirdīgo zīmju valodas apmācību šajā centrā. Visu aktivitāšu mērķis - nedzirdīgo sekmīga integrācija sabiedrībā un darba tirgū. Mums bija interesantas šī centra apmācību metodes.

Vācijas projekti

Visplašākā prezentācija bija paredzēta vācu partneriem, un tas arī saprotams: viņi bija mājinieki, tāpēc tā reizē bija arī atskaitīšanās savas ministrijas pārstāvjiem par paveikto darbu. Vācieši prezentēja katru pilotprojektu atsevišķi. Vispirms par vispārējo vācu projekta situāciju un sasniegtajiem rezultātiem pastāstīja tā vadītājs Volfgangs Fričs. Pēc tam Uve Šēnfelds prezentēja vācu projekta nacionālā partnera DEAFCOM pilotprojektu, kuram savukārt ir savas tēmas. Tās izstrādā atsevišķas darba grupas savos apakšprojektos. Par tēmām

„Zīmju valodas skolotāju/instruktoru apmācība – jaunas iespējas darba dzīvē” un „Nedzirdīgo komunikācijas asistentu apmācība – jaunas iespējas darba dzīvē” pastāstīja Kristīna Šēnfelde.

Ziņojumu par apakšprojektu „Digitālais muzeju gids nedzirdīgajiem cilvēkiem – jaunas darba perspektīvas” sniedza Ralfs Engelmans, bet pirmo šādu „gidu” prezentēt viņam palīdzēja Simona Kortlūka. Kas tad ir šis digitālais muzeju gids jeb pavadonis? Tā ir neliela ierīce, līdzīga digitālajam fotoaparātam, tikai lielāka. Uz tās ir displejs, kas parāda visas kādā noteiktā pilsētā tūristiem aplūkojamās vietas un to, kā līdz tām nokļūt. Nokļūstot šādā objektā, piemēram, kādā muzejā, un ieslēdzot digitālo gidu, ekrānā redzams nedzirdīgs cilvēks, kurš zīmju valodā stāsta par šī muzeja eksponātiem, vēsturi utt. Digitālos gidus nav jāpērk, bet tos izsniegs nomā noteiktu objektu apskatei.

Konferences noslēgumā ministrijas Invalīdu politikas departamenta vadītāja Krista Lammela uzsvēra paveiktā darba nozīmīgumu un atzīmēja novitātes.

Pēc konferences

... devāmies nelielā ekskursijā pa Potsdamu.

Nākamajā dienā no paša rīta ieradāmies DEAFCOM telpās Potsdamā, kur darba grupām notika sesijas, kā arī starpnacionālās rīcības komitejas un novērtētāju sapulces starptautiskās konferences noslēgums. Ar to beidzās čehu un slovāku vizīte Vācijā, bet mūsu - latviešu komanda vēl palika, lai izpildītu studiju vizītes programmu.

Universitātē, Nedzirdīgo klubā un uzņēmumā

Šo programmu bija izveidojuši vācu partneri. Mūs aizveda uz Humbolta universitāti Berlīnē, kur apskatījām Zīmju valodas tulku studiju un zīmju valodas pasniedzējs Tomass Geiblers interesanti pastāstīja par savu darbu.

Pēc tam viesojāmies Berlīnes Nedzirdīgo klubā, kur iepazināmies ar kluba vadību, nedzirdīgo izdevuma redaktoru un uzklauzījām kluba vēsturi un īsu darbības izklāstu. Apskatījām arī kluba telpas, kas ir plašas un labi iekārtotas.

Nākamā vizīte – mazā veikalīnā, kas pieder nedzirdīgajai modelētājai Tabijai (Tabea), pie kuras turpat veikalā strādā divas galantērijas izstrādājumu (somu u.c.) šuvējas. Kāpnes ved uz augšstāvu, kur atrodas Tabijas ģimenes dzīvojamās telpas. Mūsu vizītes laikā no turienes sasveicināties iznāca Tabijas vīrs (dzirdīgs) ar diviem nesen piedzimušiem dviņiem, katru savā padusē. Veikalīnā sortiments ir ļoti daudzveidīgs, klients var arī pasūtīt vēlamo. Tabija labprāt atbildēja uz mūsu jautājumiem.

Iespaidi skolās

Vizītes turpinājumā pabijām divās skolās, kur notiek apmācības zīmju valodā:

„Folk high school Berlin-Mitte”, kur notiek nodarbības zīmju valodas pamatkursam, un „Visualhands”, kas ir privāta un pieder nedzirdīgam īpašniekam. Viņam ir arī kafejnīca „Visualcafe”, kas atrodas tā paša namā pirmajā stāvā (skolas telpas atrodas pāris stāvu augstāk). Šajā kafejnīcā ēdām vakariņas, un mūs apkalpoja divi nedzirdīgi viesmīļi. Ļoti patīkama un mierīga noskaņa. Pats kafejnīcas un skolas īpašnieks nevarēja ierasties, bet par uzņēmuma darbību, attīstību un darbiniekiem ļoti interesanti mums pastāstīja viņa vietnieks. Zīmīgi, ka viņš uzsvēra: agrāk uzņēmums atradās citās, daudz mazākās un sliktākās telpās, taču iegūto peļņu īpašnieks neizšķieda sev greznai dzīvei, bet gan sakrāja un pārcēlās uz lielākām telpām un paplašināja uzņēmumu.

Labi pasniedzēji

Nākamās dienas rītā jau agri ieradāmies Berlīnes nedzirdīgo skolā. Sadalījušies vairākās grupās, viesojāmies stundās, kur varējām pavērot, kā notiek nedzirdīgo skolēnu apmācība. Ļoti interesanti! Viena no stundām, kurā piedalījāmies, bija saistīta ar profesionālo orientāciju: tika mācīta videokameras uzbūve, funkcijas un lietošana. Pasniedzējs dzirdīgs, bet, labi pārvaldot zīmju valodu, visu izskaidroja tā, ka pat mēs visu sapratām! Jāpiezīmē, ka šīs mācību telpas bija ļoti labi aprīkotas ar modernu aparatūru. Kādā citā stundā, kurā piedalījāmies, mācību process bija saistīts ar garīgi atpalikušo bērnu izglītošanu palīgklasē. Pasniedzēja dzirdīga, bet arī ļoti labi prata zīmju valodu. Kas mūs visvairāk pārsteidza: pasniedzēja nodarbību organizēja tā, ka bērni ļoti atsaucīgi, aktīvi piedalījās diskusijās, atsaucīgi atbildēja uz jautājumiem, uzdeva tos arī mums.

Redzams, ka bērniem prieks mācīties šādas pasniedzējas vadībā.

Redzējums bērnudārzā

Blakus skolas ēkai atrodas bērnudārzs bērniem ar dzirdes traucējumiem. Grupā 6 – 7 bērni, to vada 3 dzirdīgas pasniedzējas, kas ļoti labi pārvalda zīmju valodu. Pasniedzējas mums parādīja, kā viņas ikdienā darbojas ar bērniem. Bērnu izglītības līmenis ir dažāds, liels pluss ir tad, ja vecāki sadarbojas ar bērnudārzu un paši mācās zīmju valodu. Tomēr tādu dzirdīgo vecāku ir maz. Grupa sakomplektēta no dažādu tautību bērniem. Piemēram, bērnudārza norisēs aktīvi vēlētos piedalīties musulmaņu māmiņas, bet pēc viņu tradīcijas sievietes pēc pl.18 nedrīkst atrasties ārpus mājas.

Pēc tam viesojāmies nedzirdīgās manikīres Violas darbavietā. Viņa pastāstīja par saviem darba meklējumiem, par to, ka galu galā atradusi darbu šajā firmā. Par savu darbavietu Viola maksā nomu un pati rūpējas par klientu piesaisti. Ar dzirdīgiem klientiem viņa sazinās, parādot vairākas speciāli sagatavotas zīmītes ar pakalpojumu nosaukumiem, lai noskaidrotu, ko klients vēlas.

Vēlāk ieradāmies Vācijas Darba un sociālo lietu federālajā Ministrijā, kur par kurjeri strādā nedzirdīga sieviete, ar kuras darbu, darbavietu un kolēģiem mūs pamatīgi iepazīstināja. Turpat ministrijā pusdienojām, pēc tam apmeklējām Berlīnes Nedzirdīgo centru, kur tik vien kā aplūkojām labās plašās telpas, jo šajā laikā nodarbības nenotika.

Austrumu studijā

Vīzīšu turpinājumā nokļuvām savdabīgā un interesantā vietā – austrumu vingrošanas un masāžas studijā. Tas ir privātu uzņēmums, kas pieder vājdzirdīgai sievietei Betijai, kura pati vada nodarbības. Arī mūsu grupa izmēģināja praksē dažus vingrošanas elementus un meditāciju. Betija pastāstīja par sava uzņēmuma darbību.

„Labāk vienreiz redzēt...”

Noslēgumā atgriezāmies Potsdamā un DEAFCOM centrā piedalījāmies kursa „Zīmju valodas skolotājs” nodarbībā. Šeit mācās jau praktizējoši skolotāji, kuri paši māca citus, - tātad būtībā šie ir kvalifikācijas celšanas kursi. Nodarbība ļoti interesanta, kursantiem jāatrod visracionālākais paņēmieni, kā ar pēc iespējas mazāk zīmēm parādīt salikteņus - vārdus, kuri sastāv no vairākām daļām, piemēram, skursteņslauķis, nevardarbība u.c. Vācu valodā ir daudz šādu salikteņu, pat no 4 daļām sastāvoši vārdi.

Ar to arī mūsu studiju vizīte beidzās. Ieguvām ļoti daudz interesantas informācijas. Vislabākais, ka paši savām acīm redzējām, kā dzīvo, strādā un izglītojas vācu nedzirdīgie cilvēki. Tautas paruna pareizi māca, ka labāk vienreiz redzēt, nekā simtreiz dzirdēt!

Projekts darbībā: tikšanās un aktivitātes

Dzīvot līdzsvarā: Darbs, ģimene – vecāki un bērni
Grāviši no Siguldas stāv un krīt par ģimeni un bērniem

Daiga Delle

Šogad esmu iepazinusi daudz jauku siguldiešu! Kur gan viņi bija agrāk? Tepat netālu no manis dzīvoja, tikai nebiju ievērojusi. Tagad, kad šie jaunieši jau izauguši lieli, mums veidojas kopīgi braucieni uz ezeru, tusiņi utt. Līdz ar jauniešiem iepazīnu arī viņu vecākus: sirsnīgus, uzņēmīgus cilvēkus, kuri, kā mēdz teikt, stāv un krīt par saviem bērniem! Viņu mājas durvis vienmēr atvērtas ne tikai pašu draugiem un radiem, bet arī bērnu vienaudžiem. Tā, piemēram, pie Grāvišiem šovasar diezgan ilgi dzīvoja dēla draugi, kuriem vasarā bija darbs Siguldā. Mamma un māsa cītīgi gatavoja sātīgas maltītes! Viņi visi, visi šovasar strādāja!

Līga Grāvīte, *simpātiska 17 gadus veca siguldiete. Pēdējo gadu mācās Valmieras vājdzirdīgo skolā.*

Stāsta Līga pati : Strādāju tikai pirmo vasaru kafejnīcā. Jau pavasarī mudināju mammu palīdzēt man sameklēt darbu brīvlaikā. Tad ieraudzīju sludinājumu, ka „Globusā,” meklē oficianti zālē. Mamma sazvanījās ar direktori, un jau no 20.jūnija varēju sākt strādāt. Pamatā strādāju un nedēļu biju brīva.

Mani darba pienākumi?

Novācu netīros traukus, apkalpoju apmeklētājus zālē, kārtoju traukus – izņēmu no mazgājamās mašīnas, saliku vietās. Strādāju līdz augusta vidum.

Sākumā bija grūti pierast pie darba vides, saskarsmes ar dzirdīgiem cilvēkiem, saprast, ko man saka. Tāpēc sazināšanās notika rakstot. Protams, žēlojos mammai, bet viņa bija nelokāma: ja jau gribēji strādāt, tad līdz galam!

Pēc kāda laika jau pieradu pati un kolēģi pierada pie manis, vairs nevajadzēja rakstīt, saziņa notika mutiski. Darbs bija smags, sevišķi pusdienlaikā ar lielo ēstgribētāju plūsmu. Toties kaut vai no rīta līdz vakaram varēju ēst cik vien lien, turklāt par brīvu (*smejas*).

Bija arī kuriozi, kad apmeklētāji kaut ko prasīja, tad skrēju pie kolēģes, lai viņa uzzina, ko viņi vēlas. Vēlāk jau biju gatava, ka apmeklētāji lielākoties man prasīs, kur ir labierīcības (*smejas*).

Bija arī tā, ka daudzi nedzirdīgi pa ceļam iebrauca paēst un, kad es viņus apkalpoju, tad veidojās interesantas situācijas. Viņi neticēja, ka es te strādāju! Mana priekšniece no rītiem vienmēr laipni apjautājās, kā veicas, vai nav grūti, – tas bija patīkami! Nopelnīto algu tērēju apģērbim, izklaidēm. Esmu lepna, ka tētīm un mammai šovasar nevajadzēja dot man naudu izklaidēm, jo tā bija pašai. Zinu, ka vecāki tāpēc lepojas ar mani!

Līgas brālis Aivis Grāvītis (*20) savulaik beidzis Valmieras vājdzirdīgo skolu un šajā mācību gadā ir Barkavas arodskolas 2.kursa audzēknis.*

Darbu iepazinu jau agrā bērnībā, man tas vienmēr ir patīcis! Kad man bija 12 gadu, Allažos strādāju teritorijas uzkopšanā. Toreiz par pirmo algu nopirku velosipēdu. Vēlāk tikām pie savas mājas un braši kopā ar vecākiem kopām tās apkārtni.

Pēcāk, savos 15 gados, jau piepelnījos, pie tēta strādājot par namdari. Pagājušajā vasarā pārbūvējām savu māju. Tā bija vērtīga vasara, jo tik daudz ko iemācījies.

Arī jautra, jo kopā ar mani piepelnījās klasesbiedri.

Šovasar mums jau bija nopietns objekts: siltinājām daudzdzīvokļu māju Kaķīškalnā. Mājas iemītnieki bija paņēmuši kredītu. Kopā bijām 5 puīši. Ļoti noderēja zināšanas no Barkavas arodskolas. Darba bija ļoti daudz, strādājām līdz pat desmitiem vakarā, kamēr satumst Bija jāizdara iespējami daudz, jo 9.augustā lidojām uz Zviedriju spēlēt basketbolu.

Par nopelnīto naudu pirkšu auto. Protams, apdāvināju savu mīļoto meiteni Anci.

Gandrīz visi mani mācību biedri no Barkavas arodskolas vasarā strādāja.

Tagad, kad tik daudz ko esmu iemācījies un apguvis, jūtos pārliecināts par sevi, esmu gatavs arī kārtot pats lietišķos darījumus!

Māris Grāvītis (44), *Līgas un Aivja tētis, darba devējs mūsu puīšiem).*

Mana motivācija – dot darbu puīšiem, lai viņi saprastu, kā nauda tiek pelnīta. Un jāgādā, lai nopelnītu. Šī nav pirmā vasara, kad puīši strādā, un vienmēr šai ziņā veicies ļoti labi! Puīšu attieksme pret darbu ļoti nopietna, un nav bijis tā, ka esmu aizbraucis projām un viņi daudzītos vai nestrādātu, tieši otrādi – viņi vēl vairāk cenšas izdarīt. Dažreiz steigā kļūdās, bet tas ir normāli. No kļūdām mācās!

Bērnus vienmēr esam radinājuši pie darba. 12 gadu vecumā Aivim ļāvu pa tuvējo teritoriju braukt ar traktoru. Un bija tāds gadījums: kādus 100 m Aivis brauc ar traktoru, un es skatos – nevar apturēt! Tad viņš izlēca no braucošā traktora, bet tas ietriecās mucā un apstājās. Tajā vasarā Aivis nopelnīja pirmo riteni par 87 latiem, vēl tagad stāv.

Vai skola Aivim tika izvēlēta apzināti?

Izvēle nebija liela. Sarunāja kopā mācīties visi Valmieras laika klasesbiedri.

Nobeigs šo skolu, domās tālāk! Tagad Aivis lieto digitālo dzirdes aparātu – skatīsimies, kā ies ar valodu. Pabeigs Barkavas skolu reizē ar vidusskolu, mēģinās iestāties Sporta akadēmijā. Pagaidām uz to viņš labi virzās.

Par meitu Līgu man prieks. Atsauksmes par viņas darbu vasarā bija labas. Mājās arī daudz ko darīt, augu dienu jāstrādā – šovasar darba bija ļoti daudz!

Jūsmājas vienmēr pilnas ar jauniešu bariņiem – pie bērniem bieži vien ilgi ciemojas viņu draugi. Ne visās mājās vecāki to iztur. Par to es jūs apbrīnoju!

Mēs esam pieņēmuši, ka viņi ir tādi, kādi viņi ir! Un tas taču ir tik saprotami, ka no sākuma viņiem ir jāpalīdz! Turklāt reizē mums jāapzinās: tā vairs nav skola, tā nav mazu bērnu, bet jau ir pieaugušo dzīve! Viņiem sava, mums sava. Jārēķinās, ka viņiem diviem vien ir garlaicīgi un nepieciešama sava jauniešu sabiedrība.

Deniss Saldabolovs (20), *strādāja pie Aivja tēva.*

Es gan strādāju pirmo vasaru. Ar Aivi kopā beidzām Valmieras skolu, tagad kopā mācāmies Barkavas arodskolā. Zināšanas ļoti noder praksē.

Aivja tētis mani sameklēja un piedāvāja darbu. Pats dzīvoju Stendē. Strādājot Siguldā, dzīvoju pie Aivja vecākiem. Man tur ļoti patika, viesmīlīga uzņemšana, par mani ļoti rūpējās (*smaida*).

Izklaidēm gan laika maz, darbs bija no rīta līdz vakaram. Strādāju mēnesi, pa starpu bija arī basketbola treniņi un spēle Zviedrijā. Bet paspēju vasarā atpūsties. Naudu nopelnīju lielam mērķim. Nu tas sasniegts (*noslēpumaini smaida*). Mani vecāki bija ļoti priecīgi, ka pats vasarā pelnīju!

Dace Grāvīte (42) – *Līgas un Aivja mamma.*

Kur ir tā veiksmes atslēga, ka spējat būt tik ģimeniski?

No pirmās dienas izjūtu ģimeni! Tas nāk no saviem vecākiem – visu darīt kopā! Vēlējos savus bērnus audzināt vēl labāk, varbūt nepieļaut viņu kļūdas!

Aivis gāja parastajā bērnudārzā, jo neviens komisijā nepamanīja, ka viņam dzirdes problēmas – bija ļoti aktīvs. Arī starp pagalma bērniem bija līderis, mācīja visiem žestus. Jau astoņos no rīta, bērni zvanīja pie mūsu dzīvokļa durvīm, lai Aivis nāk laukā.

Sācumā cilvēku attieksme bija ne visai patīkama – neizprata situāciju, domāja, ka viss ir ļoti vienkārši. Tagad gan visi ir priecīgi, ka mūsu bērni tādi lieli, smuki malači! Meita mums ir ar raksturu – dzīvē nepazudīs, savukārt Aivis ļoti mīļš! Mēs vienmēr cenšamies visu izrunāt. Galvenais ir sapratne un uzticēšanās.

Jūs pazīstu kā vecākus, kuri stāv un krīt par bērniem!

Jā, Līga, piemēram, reiz atsūtīja īsziņu, ka viņa pašlaik raud, jo klases puīši apbižo (*rāda senu saglabātu īsziņu*). Es tūlīt zvanīju vīram Mārim, kurš atradās Rīgā, saku jābrauc uz Valmieru. Aizbraucām ar! Tur ar mācību daļas vadītāju visu klasi sasaucām kopā, izrunājāmies.

Svarīgi ir tūlīt novērst problēmu, to izrunāt, bērnam ļoti sāp sirds, ja par viņu neliekas ne zinīs! Tā rodas ģimenes kopības sajūta – tikai tad, ja cits par citu stāv un krīt!

Visiem novēlu mīlēt un saprast savus bērnus! Lai viņiem dzīvesprieks, stipra veselība un izturība!

Mīļu paldies Grāvīšu ģimenei par jauko uzņemšanu saka DAIGA DELLE.

Interesanti fakti: Nedzirdīgo problēmu risinājumi Studiju vizītē Slovēkijā

Ivars Kalniņš

Projektā „Klusās rokas” mums ir starptautiskās sadarbības partneri no Vācijas, Čehijas un Slovēkijas. Projekta ietvaros notika studiju vizītes starp šīm valstīm. Novembrī šajā sakarā uzturējos Slovēkijā, kur man saprasties palīdzēja tulks Marika Antonova. Mans mērķis bija iepazīt viņu projekta norisi un nedzirdīgo dzīves apstākļus šajā zemē.

Īsi par organizāciju

Slovēkijas Nedzirdīgo organizācijas pirmssākums meklējams 1925. gadā, kad nodibinājās klubs nedzirdīgajiem cilvēkiem. Šādi nedzirdīgo palīdzības centri un klubi pastāvēja ilgus gadus. 1990. gadā oficiāli nodibinājās Slovēkijas Nedzirdīgo savienība. Tagad tajā ir apmēram 7200 biedru un 76 apakšorganizācijas. Nav precīzas statistikas par nedzirdīgiem cilvēkiem, bet viņu ar dažādām dzirdes zuduma pakāpēm ir apmēram 4 % no kopējā valsts iedzīvotāju skaita (5 miljoni iedzīvotāju). Savienības mītne atrodas Bratislavā, irētā valsts īpašuma ēkā. Valsts nefinansē par mītnes uzturēšanu, tāpēc savienība iztiek no dažādu projektu finansējuma un tieši finansu trūkuma dēļ nācies sašaurināt telpas.

Zīmju valoda

Slovēkijā zīmju valoda atzīta valsts likumā kā komunikācijas līdzeklis starp nedzirdīgiem cilvēkiem tāpat kā pie mums Latvijā. Kaut arī tas spēkā kopš 1995. gada, pēc slovēku domām, likums nesekmē un neattīsta zīmju valodu. Pirmā zīmju valodas vārdnīca izdota 1986. gadā.

Slovēkijā zīmju valodas tulka pakalpojumi atbilstoši likumdošanai, pieejami visu diennakti, tomēr tulkus skaits ir neapmierinošs - tā ir zemi apmaksāta profesija. Labāk var pelnīt, tikai tulkojot televīzijā un tiesībsargājošās iestādēs. Turklāt likumdošana aizliedz cilvēkiem tulkot viņu nedzirdīgiem radniekiem. Pašreiz savienība cenšas panākt šī likuma atcelšanu. Nodibināta zīmju valodas tulku asociācija, kurā apvienojas visi tulki. Tā nesadarbojas ar Nedzirdīgo savienību un strādā ar valsts budžeta finansējumu.

Nodarbinātība

Slovēkijā darba tirgū šajā ziņā ir diezgan bēdīga situācija nedzirdīgajiem. Viņi lielākoties strādā tādās zemu apmaksātās profesijās kā šuvējas, galdnieki, atslēgu gatavotāji un citi roku darba veicēji. Ir arī skolotāji, aktieri u.c. Savienība lepojas ar to, ka koncernā Volkswagen strādā 30 nedzirdīgie. Slovēkijas darba

likumā ir panti par kvotu sistēmu, kas pieprasa invalīdu iekļaušanu darba tirgū, diemžēl tie pastāv tikai formāli.

Skolās, kur mācās nedzirdīgie vai vārdzirdīgie ieviestā audzināšanas metode nosaka profesijas un „bīda” uz darbiem un amatiem, kas ir pretrunā ar jauniešu interesēm. Savienībai tā ir aktuāla problēma.

Kādi pakalpojumi pieejami

Tie ir diezgan plaši sociālie pakalpojumi. Kopš 2004. gada likums paredz asistenta pakalpojumus, lai palīdzētu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Tomēr asistenta pakalpojumus apgrūtina komunikācijas barjera. Principā nākotnē šie pakalpojumi varētu uzlaboties gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi. Ne tikai Slovērijā, bet arī Čehijā valsts nodrošina invalīdu aprūpētāja pakalpojumus arī nedzirdīgiem cilvēkiem.

Interesants fakts. Slovērijā pastāv valsts aprūpēta un subsidēta darbnīca invalīdiem. Piemēram, ja 3 cilvēki izveido šūšanas firmu, katram 24 mēnešus pienākas minimālā alga, kas ir vienreizēja dotācija 7 tūkst. eiro apmērā. Iznāk uz 3 cilvēkiem kopā 21 tūkst. eiro. Bet prasība ir tāda: ja firma nespēj darboties līdz 3 gadiem, dotācijas jāatmaksā valstij.

Valsts padomājusi arī par jauniešiem – skolu absolventiem un maksā darba devējiem 60 eiro mēnesī vienu gadu, ja viņi nodrošina tiem darbu savā uzņēmumā. Likumdošanā to sauc par absolventu – invalīdu praksi kā invalīdu nodarbinātības atbalsta veidu.

Slovāku projekta būtība

Slovāku projekts vērsts uz nedzirdīgo nodarbinātības problēmas risinājumu, veicinot nedzirdīgo karjeras iespējas. Tā mērķis veicināt likumdošanas izmaiņas, lai stiprinātu visas šajā virzienā darbojošās sistēmas, kādas vien ir likumos. Tas ir samērā ir daudzveidīgs un sarežģīts uzdevums.

Projekta realizācijai piešķirti 6 milj. slovāku kronu jeb 166 tūkst. eiro. Projekta ietvaros sadarbībā ar nedzirdīgo skolotāju asociāciju tiek gatavoti padomdevēji, lai palīdzētu nedzirdīgiem cilvēkiem iekļauties darba tirgū.

Top arī nodarbinātības terminoloģijas vārdnīca zīmju valodā gan diskā, gan internetā. Katram vārdam tajā piemeklēta ne tikai zīme, bet sniegts arī plašs skaidrojums, lai vieglāk izprast tā nozīmi. Pašlaik jau sagatavoti diski ar 130 jēdzieniem.

Vēl viens mērķis ir panākt konsultanta – asistenta štata vietas ieviešanu nedzirdīgo skolās. Izdoti arī informatīvi bukleti nedzirdīgo bērnu vecākiem, organizētas nodarbības un lekcijas.

Slovērijā sociālo pakalpojumu sistēma vēl ir gaužām vāja un neizveidota, tāpēc projektos tiek risinātas dažādas problēmas. Apmācītie cilvēki tālāk sniedz palīdzību citiem nedzirdīgiem cilvēkiem.